

מראי מקומות- בבא בתרא צ"ז

- (א) עד כאן לא פליגי אלא בכדי מדתו, אבל ביותר מכדי מדתו לא פליגי- פי' הרשב"ם, וה"ה לענין ברכת היין, דרבנן ס"ל דמברך בפה"ג, דהא רבנן לא ס"ל דמעשר חמור, דהא בכדי מדתו לא מחייבי לגבי מעשר. וא"כ, ע"כ מה שמחייבי במעשר ביותר מכדי מדתו, מעיקר הדין הוא, דחשיבי לי' ליינ, וא"כ, לכאור' ה"ה לענין בורא פרי הגפן כן. והק' התורת חיים על הרשב"ם, דלמא באמת מחמירי רבנן במעשר לענין יותר מכדי מדתו, אבל בכדי מדתו סבירא להו דאין להחמיר, כי היכי דלר"י ע"כ צריכין לומר כן לענין הא דמחמיר לענין כדי מדתו, אבל בפחות מכדי מדתו אף הוא אינו מחמיר, וא"כ לימא ה"ה לרבנן לגבי כדי מדתו ויותר מכדי מדתו, דבכדי מדתו ס"ל שאין להחמיר, ואילו ביותר מכדי מדתו יש להחמיר, וע"ש מש"כ לפרש הסוגיא דלא כפי' הרשב"ם. וכע"ז הק' רעק"א, דמהכ"ת לומר דאחרים ורבנן פליגי מהיפוך אל ההיפוך, דאחרים ס"ל דהוי ודאי יין, ורבנן ס"ל דהוי ודאי מים, דלמא לאחרים הוי ודאי יין, ולרבנן משוו רגלים לדבר (שיצא יותר מכדי מדתו) לספק, ואסור מספק משום טבל, ומ"מ מברכין שהכל נהי' בדברו מספק, והניח בצע"ג (וע"ע מה שהק' בהמשך הגמ').
- (ב) שמרים שיש בהם טעם יין, מהו- פי' הרשב"ם דמיירי לענין ברכת היין. ומה ששאל רנב"י כן, היינו משום דלא שמע הברייטא, דאם הי' שומע הברייטא, הול"ל הלכה כאחרים או אין הלכה כאחרים. והק' רעק"א, דלמא באמת שמע הברייטא, ומסתפק אם רבנן מודים ביתר מכדי מדתו, וכדס"ל להמקשן להוכיח. וביותר ק', מה בכך דלא ידע הברייטא, הא ודאי יודע המשנה דהמתמד, דרבנן פטרי וממילא מברך שהכל. וא"כ, מהו השאלה, אע"כ השאלה הוא דלמא יותר מכדי מדתו חמור טפי מכדי מדתו דמתני', וא"כ י"ל דה"ה בברייטא י"ל כן, דנח' בכדי מדתו, ומודו רבנן ביותר מכדי מדתו, וא"כ מהכ"ת דלא ידע הברייטא, ונשאר בקו'.
- (ג) ת"ר, שמרים של תרומה, וכו'- הק' תוס', במאי מיירי הק' ברייתא, אי בכדי מדתו או קצת יותר, לרבנן אפי' ראשון צריך להיות מותר. ואם ברמא תלתא ואתא ארבעה, אפי' רביעי של מעשר יהא אסור. ותי' דמיירי שאין בהם טעם יין כלל, אלא קיוהא בעלמא, ומ"מ בהקדש החמירו לאסור עד שלישי. ופי' המהרש"א, דכוונת תוס' לומר דבאמת מיירי דרמא תלתא ואתא ד', ואע"פ שאין בה קיוהא כלל החמירו בהקדש ובתרומה. וביאר האור החמה כוונתו, דנמצא דראשון אסור מעיקר הדין, והחומרא הוא כלפי השני והשלישי, לענין תרומה והקדש. וע"ש מה שהק' על המהרש"א, ומש"כ באריכות.
- (ד) אסור לזרים- פי' הרשב"ם, במצא בכדי מדתו איירי, וחומרות דרבנן נינהו. דהיינו, דאם מצא פחות מכדי מדתו, ודאי מותר, ואם מצא יותר מכדי מדתו, ודאי אסור. וכ' המהרש"א דהיינו משום דלר"מ קיימין, דהיינו אחרים דלעיל (דהא ר"מ היינו אחרים), דאית להו דיותר מכדי מדתו יין גמור הוא.
- (ה) הקדש אהקדש לא קשיא, כאן בקדושת הגוף כאן בקדושת דמים- פי' הרשב"ם, דקדושת הגוף חמירא, ושמרים שלו אסורים בשביל מעט יין המעורב בו. והק' הריטב"א, הא קיי"ל דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם, וא"כ אף מה שהקדיש לקדושת דמים קדוש קדושת הגוף. ותי' דמיירי ביין טמא או פסול בפסול אחר, ולכן הו"ל כמתפס בעל מום לבדק הבית. ועוד תי', דאפי' המתפס תמימים לבדק הבית קדושת דמים הוא, אלא שאמרו חכמים שיקחנו גזבר לצרכי מזבח, אבל אם פדאו או הוציאו לחולין יצא לחולין. אולם כ' הריטב"א דעכ"ז פירוש הרשב"ם אינו מחוור, ולכן כ' דמסתבר לומר להיפוך, דכשהקדיש לקדושת גוף, אין כוונתו אלא על מה שראוי לנסכים, ולכן מה שהוא בשמרים אינו קדוש כלל, אלא משום חומרא בעלמא. אבל כשהקדיש לקדושת דמים, אז באמת אסור לעולם,

הוא, אע"פ שנתמד אח"כ מאליו, מ"מ מכשיר כדינו, והיינו משום דגלה בדעתו בתמד ראשון דניח"ל בכל תמד ותמד שיתמד לאחר מכאן. וע"ש שביאר סוגיית הגמ' לפי"ז, ומש"כ בדעת הרשב"ם.

(ט) **בפרה ששותה ראשון ראשון- כ' הרשב"ם** דמה שלא תי' הגמ' דמיירי בשנשפך, היינו משום דכיון דלא נשתהה שם כלל, אלא נופל ונשפך, אין ידוע לעולם מהו תמד שני ומהו תמד שלישי. וכ' הריטב"א דפי' הרשב"ם אינו מחזור, והוא כ' דאם נשפכו, איך לא נשפכו עד עתה, אע"כ סתם הנקב או תיקן הכלי, וא"כ הרי גלי דעתו דניחא לי'. וע"ע ברמב"ן מש"כ בזה.

(י) **אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח- כ' הגליוני הש"ס** דענין זה הוא, דקידוש הוא ענין של שירה, וקיי"ל דאין אומרים שירה על היין, ויין זה היינו יין נסכים, ולכן צריך שיהי' יין של קידוש ג"כ יין שהוא כשר לנסכים.

(יא) **סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום- ע' במועדים וזמנים (ג', רנ"ה, בהערה) דכ' דגמ' זה הוא המקור דמיץ ענבים כשר לקידוש. אלא דהעיר דהיכא דעושים מיץ ענבים באופן שמוסיפין חומר משמר, וע"י הוספה זו שוב אין שייך שהענבים יהיו ראויים עוד לתסיסה, י"ל דבכה"ג אינו עוד יין כלל, ולכן אין יהי' יכול לקדש עליה. אולם ע' במנחת שלמה (ד', ד"ה הן אמנם) דכ' דאף אם עכשיו אינו ראוי עוד לתסיסה, אבל כיון שכשסחטו הי' אז ראוי לתסיסה, לכן כבר חל עליו שם יין לקידוש ולברכה, וגם יהי' כשר לנסכים בדיעבד. וע"ש שדן באריכות בענין מיץ ענבים משוחזר, ואכ"מ (ובענין מיץ ענבים משוחזר, ע"ע בשלחן הלוי [להגר"י בעלסקי זצ"ל] בסימנים בסוף הספר, סי' ה').**

(יב) **סוחט אדם אשכול, וכו'- ע' בריטב"א** דמשמע מדבריו דהבין מדברי הגמ' דיכול לסחוט האשכול ולקדש מיד, והי' ק' לו דהא אסור לסחוט בשבת. וע"ז כ' דפי' דסוחטו מבעוד יום, ואומר עליו קידוש היום בלילה, או אפי' יכול לומר עליו קידוש מיד, קודם בין

דדעתו על כל מה שאפשר להוציא ממנו דמים.

(ו) **כדרך שאמרו לענין איסורן, כך אמרו לענין הכשירן- כ' התוס' רי"ד דלשון הגמ' "הכשירן" מסייע למש"כ ר' יצחק דתרומה להכשיר תרומה והקדש להכשיר הקדש, אבל אינו מכשיר חולין. והביאור הוא, דכיון דנחשב יין לגבי תרומה ומעשר לענין איסור, כן חשיב יין לענין תרו"מ לענין הכשר, וכולו משום חומרא דרבנן, אבל אף מדרבנן אינו מכשיר חולין** [ויש לע' אם תרומה מכשיר הקדש והקדש מכשיר תרומה, או אם החומרא דרבנן הוא דרק יכול להכשיר מינו, ומה דאמר' דאינו מכשיר חולין לאו דוקא, רצ"ע].

(ז) **שתמדו במי גשמים- פי' הרשב"ם, דאי יין הוא, מכשיר בלא מחשבה, אבל אם מי גשמים הוא, צריך מחשבה. וכ' דדין זה דצריך ניהותא הוא דוקא במים, ולא בשאר משקין (וע' בתוס' דפליג על הרשב"ם בזה, וכ' דודאי לענין ניהותא אין חילוק בין מים ושאר משקים המכשירים, אלא דלענין מי גשמים צריך עוד ענין, שיהי' מחשיב זה להיות משקה בכלל, וזה אי"צ בשאר משקין המכשירים).** וכ' התורת חיים, דאין הביאור דמחשבה היינו ניהותא שיבואו על הזרעים, דא"כ מאי איריא שתמדן במי גשמים, אפי' תמדן במים יפין נמי איכא נפקותא, כגון דנפל על הזרעים ולא נחא לי'. ועוד, א"כ מהו קו' הגמ' וכיון דשקיל ורמי להו במנא אחשבינהו, וכי בשביל דרמי להו במנא נחא לי' שיפלו על הזרעים. ולכן פי' דכוונת הרשב"ם הוא דצריך שיהי' דאחשבינהו מעיקרא לצורך איזה דבר, ובזה אמרי' דאע"ג דבתר הכי כי נפלו על הזרעים לא נחא לי', מ"מ כי יותן קרינן בי'. ולכן דוקא במי גשמים שייך זה, אבל במים יפין, הא ודאי מעיקרא חשבינהו לאיזה דבר.

(ח) **בפרה ששותה ראשון ראשון- פי' הרשב"ם, ולכן אין כאן מחשבה והכשר. והק' הרשב"א, ל"ל למימר ששותה ראשון ראשון, אפי' נגיד קמא קמא, ורק השלישי נתמד מאליו ונפל על הפירות, או ששתתה אותו פרה, ונטף מפיה על הפירות, הוא הדין והוא הטעם, ולמה יכשיר, הרי בתמד זה לא גלי דעתו דניחא לי'. ותי' דכל שתמד הוא, אפי' אם תמד ראשון**

טנופת לכתחלה. ולכן מפרש כמש"כ הר"ח, דנאות מלשון אל תאכלו ממנו נא, כלומר שהם שלימות אלא שאינם מבושלות כל הצורך, ומתוך שהשלהבת מלחכת הגפרית שעליהן ומתפשט בכולן, נראות כמבושלות.

השמשות, שמוסיפין מחול על הקודש. ובהכי משכחת לה דסוחט ומקדש עליו לאלתר, דעד דמקדש או דמצלי חול הוא [וכמדומני דהפוסקים דייקים מדברי הריטב"א כאן דאין שייך לקבל שבת קודם לילה אא"כ מקדש או מתפלל]. וע"ע בשו"ת הרשב"א (ז', תקכ"ט) דכ' כדברי הריטב"א, דיכול לקדש מבעוד יום. וכ' עוד "וי"א דה"ה בשבת, דמסקה הבא על האוכל כאוכל דמי, ומקדש עליו קידוש היום". [ולכאור' צ"ל דאף דסוחט ע"ג האוכל (דאי לא"ה אין דינו כאוכל, אלא כמשקה ואסור), מ"מ עכ"פ איזה טיפין מן היין לא נפלו על האוכל, ומקדש עליהן].

(ג) של מרתף וכו' ואם הביא כשר- כ' הרשב"ם דאע"ג דאמרי' דיין קוסס פסול לנסכים, ה"מ בודאי, אבל הכא מי יימר שהוא קוסס. והק' ההעמק שאלה (נ"ד, ו') דהא ודאי ספק מום פסול לנסכים, ואע"ג דאפשר לומר בספק אוקמינן אחזקה שהיין טוב, מ"מ הא בכל מקום שאפשר לבדוק לא מוקמינן אחזקה, וא"כ למה כאן אמרי' דספק קוסס כשר. וכ' דאולי י"ל דמייירי דשוב אין כאן יין, וא"כ אי אפשר עוד לבדוק, ולכן כשר בדיעבד. אבל כ' דעכ"ז איך מותר לכתחלה לקידוש, הא אפשר לבדוק, והניח בקו'.

(ד) חמר חורייין מהו- פי' הרשב"ם, לנסכים, והביא שיש מפרשים לקידוש, ולא נהירא. וכ' הריטב"א דשאלת הגמ' הוא דוקא לענין נסכים, דאילו לענין קידוש פשוט דמהני. אולם ע' ברמב"ן דכ' דלענין קידוש מיבעיא, א"נ בין לקידוש ובין לענין נסכים. והביא רא' לזה מהא דהגמ' הביא קרא דאל תרא יין כי יתאדם, אלמא אינו קרוי יין אלא אדום, וזה שייך גם לקידוש. ועוד, אם שאלת הגמ' היתה רק לענין לנסכים, הול"ל מהו לנסכים, אע"כ גם לקידוש שייך שאלת הגמ'. וע' בשו"ע (או"ח רע"ב, ד') דהביא דעת הראשונים דמכשירים יין לבן לקידוש, ודעת הרמב"ן דפוסל, וכ' דמנהג העולם כסברת המכשירין.

(טו) תנא פטסות נאות ומגופרות- פי' הרשב"ם, דנאות הם כשאר קדירות שבשרון, ומגופרות בגפרית, שסותם את השבר ומחברו קצת, ויכול להשתמש עמהם קצת. והק' הריטב"א, דכיון דשבורות היו מתחלתן אלא שדבקן, אין צריך הלוקח לקבלם, וזהו כמי שמעבר